

γινώσκη, νὰ ἐξακολουθῇ ἀναγινώσκων καὶ ὠφελοῦμενος, αἱ δὲ φιλολογικαὶ αὐτοῦ τέρψεις νὰ μὴ περιορίζωνται εἰς τὸν Μπερτόδουλον ἢ ἔστω καὶ τὸν Ἐρωτόκριτον.

Τοιαῦτα σκεπτόμενος συνεχάρην τὸν ἐφημέριον ἐπὶ τῇ ἐπιτυχίᾳ τῶν ἐξετάσεων, ἀπῆλθον δὲ εὐχαριστημένος καὶ συνάμα κατηφής εἰς τὴν κατοικίαν μου, ἔνθα θυσιάζων τὸν ἀπογευματινὸν μου ὕπνον ἐκάθισα νὰ σοὶ γράψω τὴν ἐπιστολὴν ταύτην. Πρὸς τί ὅμως;

Δ. Βικέλας.

Η ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΤΗΣ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ

ΠΡΟ ὀλίγων ἡμερῶν εἶχομεν γενικὴν καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα ἐπανάστασιν, λανθάνουσιν μὲν καὶ ἀθόρυβον ἐν ταῖς ὁδοῖς, πολυθόρυβον δὲ ἐν ταῖς οἰκίαις μικρῶν καὶ μεγάλων, ποῦ μὲν ἐκραγεῖσαν διὰ γελώτων καὶ λογοπαιγνίων, ποῦ δὲ διὰ στεναγμῶν καὶ μεμψιμοιριῶν, καταλιποῦσαν δὲ εἰς πολλοὺς καὶ πολλὰς ἀφορμὰς ἐρίδων, μελαγχολικῶν σκέψεων, μέχρις ἴσως αὐτοκτονίας, οἰκιακῶν κωμωδιῶν, φλυάκων, ἱλαροτραγωδιῶν, μίμων καὶ τῶν τούτοις ὁμοίων ἢ παραπλησίων σκηνῶν. Ἡδύνατό τις νὰ τὴν ὀνομάσῃ ψυχολογικὴν ἐπανάστασιν, μὴ προξενήσασαν κρότον ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἐὰν ἡδύνατο νὰ φαντασθῇ τί ἐτελεῖτο ἐν ἐκάστη οἰκίᾳ κατὰ τὴν ἐσπέραν, ἴσως δὲ καὶ ὅλην τὴν νύκτα τῆς παραμονῆς τῆς ἀπογραφῆς τοῦ πληθυσμοῦ, καθ' ἣν οἱ οἰκογενειάρχαι καὶ οἱ ξενοδόχοι καὶ οἱ ἐνοικιάζοντες δωμάτια μετ' ἐπίπλων, ὥφειλον νὰ συμπληρώσωσι, τὸ παραδοθὲν αὐτοῖς ὑπὸ τῶν ἀπογραφέων ἐντυπον δελτίον, τὸν μικρὸν

ἐκεῖνον καθρέπτειν, ἐν ᾧ ἔμελλε νὰ κατοπτρισθῇ καὶ νὰ παραμείνῃ διαρκῶς ὅχι ἡ φωτογραφία τῶν προσώπων τῆς οἰκογενείας, ἀλλὰ καὶ σπουδαιότερον αὐτῆς, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐτῶν τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας, τὸ εἶδος τῆς τυχόν ὑπαρχούσης νόσου των (φρενοβλάβεια, κωφότης κλπ.) ἡ λαλουμένη γλῶσσα, ἡ θρησκεία των, ἡ πολιτικὴ των κατὰστάσεις, οἱ διανυκτερεύσαντες κατὰ τὴν νύκτα ἐκεῖνην ἐν τῇ οἰκίᾳ των, ὅ,τι τέλος πάντων δὲν δύναται οὔτε ἡ φωτογραφία ἡ *instantanée* νὰ παραστήσῃ· αὕτη μάλιστα δύναται, ὑπὸ δεξιὸν φωτογράφον, νὰ περικαλύψῃ μερικὰ ἐλαττώματα τοῦ προσώπου ἢ τοῦ σώματος, πρὸ πάντων δὲ τοῦ ἐγκεφάλου. Τὸ ἀπογραφικὸν ὁμῶς δελτίον ἀπῆτει, ὡς ὁ ἐξομολογητὴς, ἔκθεσιν τῶν κρυπτομένων ἐτῶν τῆς ἀγάμου ἢ τοῦ ὑπερήλικος ἀγάμου, τῆς διανοητικῆς καταστάσεως αὐτῶν καὶ ἐν γένει τίποτε ὀλιγώτερον ἢ περισσότερον παρ' ὅ,τι οἱ πλείστοι ἤθελον νὰ κρύπτωσι διὰ χιλίους δύο λόγους. Αὐτὸ τὸ ἀσυμπλήρωτον δελτίον τῆς ἀπογραφῆς, ὅπερ περιέργως παρελάμβανον αἱ ὑπηρέτριαι ἢ οἱ ὑπηρέται τῶν οἰκογενειῶν ἢ οἱ ἀπλοῖκοι χωρικοί, ἢ αἱ εἰς τὴν πλῆσιν καὶ τὸ μαγεῖρευμα καταγινόμεναι ἄσται, εἶχε τὴν μαγικὴν δύναμιν ν' ἀναστατώνῃ ἐπὶ τινὰς τοῦλάχιστον στιγμὰς πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς ἡλικίας, ἢ τῆς ἀγραμματοσύνης, ἢ τῆς διανοητικῆς καταστάσεως καὶ νὰ θέτῃ εἰς πειρασμὸν πολλοὺς σκεπτομένου, πῶς ἠδύναντο ἐπιστήμῳς νὰ ψευθῶσι, χωρὶς νὰ ὑποστῶσιν καταδίωξιν ἐπὶ ψευδορκίᾳ, ἀποκρύπτοντες ὅ,τι ἐπεθύμουν διὰ πολλοὺς λόγους νὰ μὲν κρυπτόν ἢ ἄγνωστον εἰς πολλοὺς, πρὸ πάντων δὲ εἰς τοὺς γείτονας καὶ τοὺς ἐνδιαφερομένους ὑπὲρ ἢ κατ' αὐτῶν. Οὐδὲν ἴσως τῶν ὑπηρεσιακῶν ἐγγράφων ἢ τῶν ἐντύπων δελτίων τῶν προωρισμένων εἰς ἐκπλήρωσιν τοσοῦτον ἀθώου καὶ ἐπωφελοῦς σκοποῦ ἔδωκε πλείονα ὕλην καὶ ἐπὶ τοσαύτας ἡμέρας εἰς τὰς ἐφημερίδας ὅπως ἀναγράψωσι μυριάδας ἐπεισοδίων τῆς ἀπογραφῆς ταύτης. Ἄν δέ τις ἐκ τῶν δημοσιευθέντων ἐπεισο-

δίῳν ἡδύνατο νὰ εἰκάσῃ τὰ μὴ γενόμενα γνωστὰ εἰς τὸ κοινόν, ἤθελε δικαιώσῃ τὸν εἰπόντα ὅτι ἡ γενομένη ἀπογραφὴ παρήγαγεν ἂν ὄχι πολυήμερον ἀλλ' ὀλιγόωρον καθολικὴν οἰκιακὴν ἐπανάστασιν, ἀναταράξασαν πολλῶν μὲν τὰς καρδίας καὶ τὴν συνείδησιν, ἀναξέσασαν δὲ ἄλλων ἐπουλωθείσας ἢ προσφάτους οἰκογενειακὰς πληγὰς κατὰ τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν ἀπομεινάντων μελῶν τῆς οἰκογενείας, προκαλέσασαν διὰ βλασφήμους λόγους τῆς γεροντοκόρης ἢ τοῦ ὑπερήλικος ἀγάμου, παρ' ἧς καὶ παρ' οὗ ἀπήτουν νὰ πιστοποιήσῃ ἐγγράφως ὅτι ὑπερέβη τὴν ἡλικίαν, ἥτις ἡδύνατο νὰ τοῖς ἐπιτρέψῃ νὰ χορεύσωσι τὸν χορὸν τοῦ Ἑσαία.

Οὐδεὶς ἀπὸ τοῦ ἀπαθεστέρου φιλοσόφου ἢ τοῦ φιλοσοφοῦντος ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων μέχρι τοῦ κουφοτέρου Δεκαστριάδου ἢ Παραξενοπούλου ἢ Ἀγαθοπούλου ἀπέφυγεν, ἔστω καὶ ἐπὶ στιγμὴν βραχεῖαν, κλονισμόν τινα ἐν τῇ συνειδήσει ἐπὶ τῇ σκέψει, ὅτι ἔπρεπε ν' ἀναγράψῃ τι, ὅπερ κατ' αὐτὸν μὲν ἦτο ἀδιάφορον εἰς τὴν περίξ κοινωνίαν, ἀλλ' ἐνδιαφέρον τοὺς συγγενεῖς ἢ ὠρισμένον τινὰ κύκλον φίλων ἢ ἐχθρῶν του. Φαντασθῆτε τὸν ἔχοντα ἐπὶ κλίνης ψυχorro-γούν μέλος τι τῆς οἰκογενείας του, προκαλούμενον δὲ ὑπὸ τοῦ ἐντύπου ἀπογραφικοῦ δελτίου νὰ καταγράψῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν ζώντων μελῶν καὶ τῶν διανυκτερευσάντων κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην ἐν τῷ οἴκῳ του, ἀγνοῦντα δὲ ἔαν ὁ ψυχorro-γῶν θὰ διέλθῃ ἐν τῇ ζωῇ τὴν νύκτα ἐκείνην! Ὑπολογίσατε τὰς πικρὰς σκέψεις τῆς ἀγάμου, ἥτις ἐπροκαλεῖτο νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ὑπερέβη τὴν τετάρτην ἢ πέμπτην δεκαετηρίδα τοῦ βίου της καὶ βλέπουσαν τὴν στήλην ἔνθα οἱ ἔχοντες τέκνα ἀνέγραφον τὸν ἀριθμὸν καὶ τὰ ἔτη αὐτῶν, σκεπτομένη ὅτι αὕτη οὐδ' ἐν ἡδύνατο πλέον ν' ἀποκτήσῃ καὶ ἂν ὑποτεθῇ ὅτι ἐνυμφεύετο! Συγκρίνατε τὴν χαρὰν τοῦ οἰκογενειάρχου ὅστις ἀναγράφει τέσσαρα ἢ πέντε ἄρρενα καὶ τοὺς συλλογισμοὺς τοῦ ἄλλου, ὅστις ἐν τῇ αὐτῇ στήλῃ ἀνακηρύττει ὅτι ἔχει ἕξ ἢ ἑπτὰ κόρας ἀγάμους ἢ μίαν ἢ

δύο ἐξ αὐτῶν χήρας! ἢ τὸν ἐνθυμούμενον ὅτι εἶχε τόσα τέκνα καὶ ἀπώλεσεν αὐτά! Ἀκούσατε τὸν καγχασμὸν ἐκείνου τοῦ ἀέργου, ὅστις ἐπροκαλεῖτο νὰ καταγράψῃ τὸ ἐπάγγελμά του, γράφει δὲ τὴν λέξιν: κτηματίας ἢ εἰσοδηματίας, ἢ σύζυγος, ἢ διώκτης τύχης (ἢ ἀποφύγη τὴν λέξιν τυχοδιώκτης), καὶ τὸν ὑπόκωφον στεναγμὸν τοῦ ἄλλου, ὅστις ἐν τῇ οἰκείᾳ στήλῃ ζωγραφίζει τὴν λέξιν: ἀπόστρατος, ἀπόμαχος, συνταξιοῦχος κλπ., ἀνομολογῶν ὅτι δι' αὐτὸν ἐξέλιπεν ἤδη ὁ χρόνος, καθ' ὃν δύναται ν' ἀναγράψῃ ὅτι ἐνασκεῖ ἐπάγγελμα προδίδον ἐνέργειαν, ἐργασίαν, κίνησιν, ζωὴν!

Ὁ φόβος δὲ τῆς ἐγγράφου ὁμολογίας τῆς ἀληθοῦς ἡλικίας παρήγαγεν ἀριστουργήματα ἀριθμητικῶν ὑπολογισμῶν, ἀνατρέποντα τὸ κοινῶς γνωστὸν ὅτι ἡ ἡλικία τῶν μητέρων εἶνε μεγαλειτέρα τῆς τῶν τέκνων. Οὕτως ἀνέγνωσα ὅτι ἡ δεῖνα μήτηρ, ἄγουσα ἡλικίαν 22 ἐτῶν, ἔχει τέκνον ἂν ὄχι συνομίληκον αὐτῇ ἀλλὰ 13 ἢ 14 ἐτῶν· ἄλλη δὲ χήρα εἰκοσιτετραετῆς ὅτι ἔχει τρία τέκνα, ὧν τὸ μεγαλειτέρον, εἶνε κόρη δεκαοκταετῆς μεμνηστευμένη μετὰ νέου, ὅστις ἐσημειώθη ἐν τῇ οἰκείᾳ στήλῃ ὡς διανυκτερεύσας ἐν τῇ οἰκίᾳ κατὰ τὴν νύκτα τῆς ἀπογραφῆς· καὶ τις ἀπόστρατος ἄγαμος ὅτι ἔχει ἡλικίαν μὲν 40 ἐτῶν, δύο δὲ παράσημα, ὧν τὸ ἐν τοῦ συντάγματος τοῦ 1843 καὶ τὸ ἕτερον τοῦ 1821.

Ἡ συνοπτικωτέρα συλλογὴ τῶν ἀνεκδότων, παρατραγῶδων, παρεννοήσεων καὶ παρεξηγήσεων ἐν τοῖς δελτίοις τῆς ἀπογραφῆς ἠδύνατο νὰ πληρώσῃ τόμους ὀλοκλήρους, χρησιμεύσῃ δὲ ὡς βάσις εὐρυτάτων κοινωνιολογικῶν καὶ ψυχολογικῶν μελετῶν. Ἰδίως παρετηρήθη ἀφ' ἐνὸς μὲν ἡ προθυμία μερικῶν ἐξύπνων οἵτινες ἤθελον ν' ἀστείευθῶσι κολακευόμενοι ἐκ τῆς πεποιθήσεως ὅτι μένει ἀτιμώρητος ὁ συμπληρῶν δι' εὐφυῶν τὰς στήλας, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ πεποίθησις μερικῶν μὴ ἐφευρόντων τὴν πυρίτιδα ὅτι τὰ παραδιδόμενα αὐτοῖς πρὸς συμπλήρωσιν δελτία τῆς ἀπογραφῆς

ἠδύναντο νὰ τοῖς χρησιμεύσωσιν ὡς ἀναφοραὶ παραπόνων κατὰ τῆς συζύγου των ἢ τῶν γειτονισσῶν. Ἄλλων δὲ αἱ κουτοπονηρίαι ἔφθασαν εἰς τὸ μὴ περαιτέρω, ἀποφυγόντων μὲν νὰ σημειώσωσι τὰ ἔτη τῆς ἡλικίας των, σημειούντων δὲ ἀπλῶς τὴν χρονολογίαν τῆς γεννήσεώς των ἐν πεποιθήσει ὅτι οἱ ἀπογραφεῖς ἢ μᾶλλον οἱ ἐνδιαφερόμενοι δι' αὐτοὺς θὰ ἐβαρύνοντο νὰ ὑπολογίσωσιν ἐκ τούτων τὴν ἡλικίαν των· καὶ τις δὲ τῶν κουτοπονηρῶν ἐσκέφθη ὅτι ἂν συνεπλήρου τὰς στήλας γράφων διὰ μελάνης, εἰς ἣν ἀνεμίχθη πολὺ ὕδωρ, θὰ ἐξηλείφετο μετ' οὐ πολὺ τὸ γραφέν, μὴ καταλείπον ἵχνη τῆς οὕτω γενομένης γραπτῆς ἐξομολογήσεώς του.

Ἐκ δὲ τῶν Ἀγαθοπούλων οἱ λογιώτεροι εὐρέθησαν εἰς δυσκολωτέραν θέσιν τῶν μὴ τοιούτων. Εἰς τούτων ἐπὶ πολὺν ὥραν ἐσκέπτετο τί νὰ γράψῃ περὶ τῆς γλώσσης, ἣν ἐλάλει τὸ διετὲς τέκνον του, ἕτερος δὲ ἐδίσταζεν ἔαν ἔπρεπε νὰ γράψῃ τι ἐν τῇ στήλῃ τῶν διανοητικῶν νοσημάτων, ἥτοι ὅτι δὲν εἶνε φρενοβλαβής, ἀλλ' ἐχέφρων· ἕτερος δὲ παρερμηνεύων τὴν ἐν ἰδιαιτέρα στήλῃ σχέσιν πρὸς τὸν οἰκογενειάρχην, ἤρξατο γράφων τὰς ἐν γένει σχέσεις, ἃς εἶχε· μὴ ἐπαρκοῦντος δὲ τοῦ χώρου τῆς οἰκείας στήλης εἰς τὴν ἀναγραφὴν ὅλων τῶν ὀνομάτων ἐκείνων μεθ' ὧν εἶχε σχέσεις, ἐνεδύθη περὶ μέσας νύκτας καὶ ἐξῆλθε πρὸς ἀνεύρεσιν τινος ἐκ τῶν γνωρίμων ἀπογραφέων ἵνα τὸν ἐρωτήσῃ ἔαν ἐπετρέπετο νὰ προσθήσῃ τεμάχιον χάρτου πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ καταλόγου. Ἀνέγραφον δὲ καθ' ἐκάστην αἱ ἐφημερίδες τὰ συμβάντα ἐμπεριστατωμένως· μία δὲ τούτων ἐβίβαιου ὅτι πρὸ πολλῶν οἰκιῶν ἐκλείοντο αἱ θύραι κατὰ τὴν ἐμφάνισιν τῶν ἀπογραφέων, ἢ ἐκρύπτοντο οἱ ἔνοικοι· εἰς ἄλλας δὲ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐφημερίδα, αἱ κυρίαι, μὴ θέλουσαι ν' ἀναλάβωσιν εὐθύνην τινὰ, παρεκάλεσαν αὐτοὺς νὰ διέλθωσι τὴν μεσημβρίαν ὅτε θὰ ἦνε παρὼν ὁ κύριος! Γραῖα δὲ τις ἐνόμιζεν ὅτι θ' ἀπέθνησκεν ἔαν ἐλάβανεν

ἀνὰ χεῖρας τὸ δελτίον, μέχρι οὐ τέλος πεισθεῖσα εἰς τοὺς ὄρκους εἴρωνος γειτονίσσης τὸ ἔλαβε μετὰ μεγάλης προφυλάξεως· ἄλλη δέ, μαθοῦσα ὅτι ἐν τῷ δελτίῳ θὰ γραφῶσι τὰ ὀνόματα τῶν τέκνων τῆς, ἐλιποθύμησεν ἐκλαβοῦσα ὅτι ταῦτα ζητοῦνται ὡς μάρτυρες, ἢ ὡς στρατεύσιμοι ἢ ὡς κατηγορούμενοι. Ἐν γένει δὲ τοσοῦτον ἐθορυβήθησαν πολλοί, ὥστε δὲν εἰξευρον τί ἔπρεπε νὰ εἴπωσιν, μία δὲ ἐντρεπομένη νὰ εἴπῃ εἰς τοὺς ἀπογραφεῖς ὅτι δὲν ἠξεύρει γράμματα ἠρώτησεν αὐτοὺς ποῦ θὰ ὑπογράψουν οἱ ἀγράμματοι!!

Τὰ προανακρούσματα τῆς ἐσπερινῆς ταύτης ἐπαναστάσεως ἠκούσθησαν ἀπὸ τοῦ ἀπογεύματος τῆς ἡμέρας ἐκείνης· οἱ ἀπλοϊκώτεροι συνήρχοντο ἀνὰ μικροὺς ὀμίλους ἔξω τῶν θυρῶν των, ὅπου αἱ γυναῖκές των περιέργως ἤκουον τὰς σκέψεις τῶν συζύγων, ἢ τῶν γειτόνων ἢ τῶν ἐμπειροτέρων τῆς συνοικίας. Τὸ πολύκροτον ἀπογραφικὸν δελτίον ἀνεγινώσκετο συλλαβὴν πρὸς συλλαβὴν εἰς ἐπήκοον ὅλων καὶ ἐζητεῖτο ἡ γνώμη τῶν Μεντόρων τῆς συνοικίας περὶ τοῦ τρόπου τῶν ἀπαντήσεων. Τὸ ἐσπέρας δὲ περὶ τὸν λύχνον τῆς τραπέζης ἤρχιζε νέα συζήτησις περὶ τῶν ἀπογραφτέων, ἐτίθετο δὲ ἐν προσοχῇ ἐν τῇ τραπέζῃ τὸ σκανδαλῶδες λευκὸν δελτίον, ἐὰν μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης δὲν εἶχε μεταβληθῇ εἰς κανὲν χάρτινον κοχοράκι ὑπὸ τινος μπεμπὲ τῆς οἰκίας. Λέγεται δὲ ὅτι εἰς ζητήσας ἐξηγήσεις περὶ τῆς στήλης ἐν ἣ ἐζητεῖτο ὁ ἀριθμὸς τῶν διανυκτερευσάντων ἐν τῇ οἰκίᾳ κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην, εἶχεν ἀποφασίσει νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν ἀπογραφέων, οἵτινες θὰ ἐζήτουν τὸ δελτίον ἐν πεποιθήσει ὅτι οὗτοι ἀφέντες τοιοῦτο δελτίον ἐν τῇ οἰκίᾳ των ὑπελάμβανον ὅτι αὕτη ἦτο ξενοδοχεῖον ἢ ζυθοπωλεῖον ἢ τέλος οἶκος, ἐν ᾧ δύνανται νὰ διανυκτερεύσωσι καὶ ἄνθρωποι μὴ ἀποτελοῦντες μέρος τῆς ἐντίμου οἰκογενείας του. Ἄλλ' ἀπετράπη τοῦ σκοποῦ του μετὰ τὴν βεβαίωσιν γείτονος, ὅστις τὸ αὐτὸ περίπου ὡς πρὸς τὴν ἀναγραφὴν τῶν

ὀνομάτων καὶ τοῦ ἐπαγγέλματος τῶν θυγατέρων τοῦ ἔπαθε, παρέξηγήσας ταῦτα, ὑποπτεύσας δὲ ὅτι ἐζητοῦντο τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐν' ἀναγραφῶσιν εἰς τὰ οἰκεῖα βιβλία τῆς Ἀστυνομίας.

Ἐάν δὲ ταῦτα ἐτελοῦντο ἐν ταῖς πεπολιτισμέναις πόλεσι, δύναται τις νὰ εἰκάσῃ τί συνέβαινε κατὰ τὴν παραμονὴν τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐν τοῖς χωρίοις καὶ ταῖς κωμοπόλεσιν. Αἱ ἐξηγήσεις ἃς ἔδιδον οἱ ἀπογραφεῖς δὲν ἀπετυποῦντο καλῶς εἰς τὴν μνήμην τῶν ἀπογραφομένων· συνεπλήρου δὲ ταύτας καλούμενοι καὶ παρακαλούμενοι ὁ πάρεδρος, ἡ ὁ παππᾶς τοῦ χωρίου, ἢ ὁ γραμματοδιδάσκαλος. Αὐθεντίαν ὅμως εἶχε πλείονα ἢ ἐρμηνεία ἦν ἔδιδεν ὁ Εἰρηνοδίκης ἢ ὁ γραμματεὺς τοῦ Εἰρηνοδικείου, ἔστι δ' ὅτε καὶ ὁ δικαστικὸς κλητῆρ. Ἐκ δὲ τῶν ἀναγραφέντων εἰς τὰς ἐφημερίδας περὶ τῶν ἐν τοῖς χωρίοις ἀπογραφικῶν ἀνεκδότων, σμικρὰν δύναται τις νὰ συλλάβῃ ἰδέαν περὶ τῆς σπουδαιότητος, ἣν εἰς τοιαύτας περιστάσεις δίδουσιν οἱ χωρικοὶ εἰς τοιοῦτου εἵδους ἔγγραφα, προερχόμενα ἐκ τῆς Ἀρχῆς. Αἱ περὶ ἀπογραφῆς θεωρίαι καὶ οἱ πρακτικοὶ ὑπολογισμοὶ καὶ αἱ καταστατικαὶ μελέται, μὴ ἀντιληπταὶ καὶ εἰς πολλοὺς τῶν ἐν ταῖς μεγάλαις πόλεσιν, ἠδύναντο νὰ φανῶσι σαν σκριτικὰ εἰς τοὺς ἀπλοῖκους ἀγρότας καὶ χωρικοὺς, οἵτινες ἐνίοτε τρέμουσιν εἰς τὴν ἐμφάνισιν κλητῆρος ἐπιδίδοντος αὐτοῖς κλῆσιν πρὸς ἐμφάνισιν εἰς τὸ πλημμελιοδικεῖον ἢ τοῦ εἰσπράκτορος πρὸς πληρωμὴν φόρων. Τὸ ἀπογραφικὸν δελτίον, δι' οὗ ἐζητοῦντο τόσαι περὶ τῆς οἰκογενείας των πληροφορίαι τοὺς ἐνέβαλεν εἰς σοβαρὰς σκέψεις βεβαίως, βροχιδὸν δὲ ἐξήγοντο τὰ συμπεράσματα περὶ ἐκάστης τῶν ἐν ταῖς στήλαις αὐτῶν ἐρωτήσεων.

Ἐκ τούτων σμικρὰν νύξιν δύναται τις νὰ λάβῃ περὶ τῆς μικρᾶς ἢ μεγάλης διαστάσεως, ἣν ἔλαβεν ἡ ἐκ τῆς ἀπογραφῆς τοῦ πληθυσμοῦ ἐσπερινὴ κατ' οἶκον ἐπανάστασις, ἀναλόγως τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως τοῦ φιλυπόπτου ἢ

κρυφίνοος χαρακτήρος τῶν ἀπογραφομένων. Ἡδύνατό τις δέ, παρωδῶν τὸ τοῦ Νέρωνος, εὐχηθέντος ἵνα ἡ ἀνθρωπότης εἶχε μίαν κεφαλὴν ἵνα διὰ μιᾶς τὴν ἀποκόψῃ, νὰ εἶχε τόσα ὄμματα καὶ ὦτα, ὅσα οἱ οἴκοι καὶ οἱ ἀπογραφόμενοι, ἵνα ἴδῃ καὶ ἀκούσῃ τί ἐτελεῖτο κατὰ τὰς ὀλίγας ἐκείνας ἐσπερινὰς ὥρας, καθ' ἃς συνεπληροῦτο τὸ ἀπογραφικὸν ἐκεῖνο δελτίον.

Καὶ ποία μὲν ἡ πρακτικὴ σημασία τῆς ὁμολογουμένης ἐπιτυχούσης ταύτης ἐπιγραφῆς, γνωστόν· ἡ δὲ ὠριαία οἰκιακὴ ἢ ψυχολογικὴ ἐπανάστασις, ἡ ὡς ἄνω σκιαγραφηθεῖσα παρῆλθεν ἀναίμακτος, χωρὶς νὰ θραυσθῇ οὔτε φανὸς τῆς πρωτευούσης, κατὰ τὸ γνωστὸν δίστιχον, οὔτε μύτη ἀνθρώπου· τὸ πολὺ πολὺ ἐθραύσθη κανὲν μελανοδοχεῖον ὑπὸ ἰδιοτρόπου τινος ἀπογραφομένου.

Ἀπρίλιος. 1889.

Τεμολέων Ἀμπελᾶς.

Ο ΜΑΝΑΒΗΣ

ΠΑΡΤΕ σταφύλια ραζακιά, πάρτε γλυκὰ σταφύλια . . . »
 — Ἐχω ροδίταις τραγανούς τὰ ροδινά της χεῖλια !
 « Πάρτε γλυκὰ ροδάκινα, μὲ βελουδένιο χνοῦδο . . . »
 — Ἐχω τὰ δυό της μάγουλα ἀτίμπτο βελουδο !
 « Πάρτε περιβολάρικα καὶ μελωμένα σῦκα . . . »
 — Μανάβη, ἡ ἀγάπη μου εἶνε γεμάτη γλύκα !

Δ. Κόκκος.